

UKA 2013/17
1.oktober 2013
Sara Olsvig

Uunga siunnersuut: Meeqqanut inatsisip Kalaallit Nunaanni meeqqat inatsisigut inissisimanerat pillugu inatsit nr. 197, 16. juuni 1962-imeersoq naapertorlugu allannguutissap atuutilernissaanut aalajangiiffigisassatut siunnersuut kii-salu inatsit nr. 154, 27. maaji 1964-imeersoq Kalaallit Nunaanni kingornussisarnermut tunngasoq pillugu Inatsisartunut aalajangiiffigisassatut siunnersuut.

(Naalakkersuisut Siulittaasuat aamma Nunanut allanut tunngasunut Naalakkersuisoq)

Ukiut halvtredsit missaat matuma siorna sioqqullugu Kalaallit Nunaanni meeqqat katissimanngittunik angajoqqaarlutik inunngortut inatsisip naapertorlugit ataataqarsinnaanermut pisinnaatitaaffiminnik arsaagaasimapput. Pissutsit 1963-mi kiisami allanngortinneqarput taamanili allanngortitsinermi Kitaani 1963 sioqqullugu Tunumi 1974 sioqqullugu meeqqat katissimanngittunik angajoqqaarlutik inunngorsimasut sillimaffigineqarsimanngillat.

Tamatumani eqqugaapput inuppaalussuit meeraanerminni assigiinngisitsinermit misillersimasut. Ila qinngasaarneqartarsimapput (Mobning) peqatiminnillu katissimasunik angajoqqaarlutik inunngorsimasunit imaluunniit Kalaallit Nunaanni tamarmiullutik angerlarsimaffeqartunik angajoqqaartunit, malunnartumik assigiinngisitsinermit eqqugaasarsimallutik. Minnerunngitsumik meeqqat pisinnaatitaaffii eqqarsaatigalugit inuit taakku ilungersunartumik pisinnaatitaaffimikkut innarlerneqarsimapput. Inatsisip naapertorlugit angajoqqaarsinnaanermut pisinnaatitaaffik Naalagaaffiit Peqatigiit meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit isumaqatigiissutaanni tunngaviulluinnartumik pisinnaatitaaffittut akuerisaavoq, pisinnaatitaaffillu taanna meeqqanut, aamma maanna inersimasunngorsimasunut, tamanut atuuttussaavoq.

Apeqquut massakkut sammisarput ukiorpaalussuarni naalakkersuinikkut sammineqarnikuuvoq. Siullermik qaqqinneqarpoq 2000-ikkut aallartinneranni, taamanikut folketingimi ilaasortaatitatsinnit Kuupik Kleistimit.

2010-mi taamani Naalakkersuisuusut danskit naalakkersuisuulu isumaqatigiipput suliap oqaluttuassartaa pillugu nasuiaammik nalunaarusiortoqassasoq. Nalunaajaammi tassani taamanikkut politikeriesut aammalu aalajangiisartuusut qanoq iliortarnertigut paasisatigullu tunule-qutaat ataatsimut isigalugit nassuiaatigineqarput.

Imaassinnaavoq taamanikkut naalagaaffimmi oqartussaasut landsrådillu eqqortumik ilior-sorisimasut. Imaassinnaavoq ajunngitsumik siunertaqarlutik taamatut meeqqat katissimanngittunik angajoqqaallit eqqunngitsumik qangarnisaavallaartumillu inatsisigit

inissisimanerat assigiinngitsorpassuarnik patsisiseqarlutik, soorlu aaversinnerit pisariuallaarnerat patsisiliullugu, naqqinniarsimanngikkaat.

Ullumikkulli kialluunniit nalornisiginngitsoorsinnaanngilaa taamani inatsisip atuuttup meeqqat pineqartut inatsisit naapertorlugit ataataqarsinnaanermut anaanaqarsinnaanermullu tunngaviusumik pisinnaatitaaffeqarnerat innarlaraa. Meeqqat eqqugaasut ilaat amerlasuut kulturikkut, inooqatigiinnikkut aammalu kinaassuseqarnikkut assigiinngisitsinermik misillersimapput allaat ulloq manna tikillugu attassaminnik. Kalaallit Nunaanni innuttaasorpaalussuit taamatut ilungersunartumik innarligeanerat naalagaaffimmi oqartussaasut ilisimaarisimagaluarpaat, taamaattoq naqqiinissaq kinguarsagaasarsimavoq.

Inuit taakku inuttut tunngaviusumik pisinnaatitaaffiisa akuerineqarnissaat piffissanngorluinnarpoq.

Taamaammat Inuit Ataqatigiinni nuannaarutigingarparput ullumikkut tassunga killissimagatta. Inatsisissatut siunnersuummi namminermit akuersaarneqarpoq inuit pineqartut "inatsisitigut ataataqanngitsut"-ut taaneqartartut inuit pisinnaatitaaffii eqqarsaatigalugit eqqunngitsullorfigineqarsimasut. Tamatuma saniatigut inatsisissatut siunnersuummi taamatut amigartumik inatsisitigut inissisimanerup kingunerisai assigiinngitsorpaaluit naqqissorneqarput. Inatsisit naapertorlugit ataataqarsinnaanerup amigaataasimanerata saniatigut inuit inatsisitigut anaanaqanngitsorpaaluit eqqartorneqakulannginnerusartut inatsisissatut siunnersuummi sillimaffineqarput. Tamatuma saniatigut inuit ataataassarsiuussinermik suliassanngortitseqqissinnaanerat, inuup innarlernerqartup eqqartuussinermi pisinnaatitaasumik sinniisoqarsinnaatitaanera aammalu inuit inatsisit naapertorlugit angajoqqaaminnik kinaassusersisut taakkunanga kingornussinnaanermut pisinnaatitaaffimmik akuersaarneqarsinnaanerat inatsisissatut siunnersuummi qulakkeerneqarpoq.

Taamaakkaluartoq assigiinngisitsineq alla annertoq nutaaq inatsisissatut siunnersuummi saqqummerpoq. Tamatumani pineqarput inuit inatsisitigut angajoqqaanngitsut iliorsunngorsimanermikkullu angajoqqaamik qimataannik nalunaarsuinnermut arajutsisaqarsimasut. Taamatut pisoqartillugu pisortat ingerlatsinerat kingumut ajutooqqissaq inatsisip matuma inaarsannginnerani assigiinngisitsineq nutaaq naqqinngikkutsigu.

Isumaliutigisassaq tamannarpiaq pillugu Folketingikkoortumik Inuit Ataqatigiinnit suliaqarsimavugut suliaq pineqartoq pillugu ikinngitsunik apeqquteqaasiortarsimalluta, kiisalu danskit inunnik isumaginninnermut ministeriannik suliarnut oqartussaasumik ingerlaavartumik oqaloqatiginnittarsimalluta. Kingullertut danskit inunnik isumaginninnermut ministeriat Inuit Ataqatigiinnit apeqquteqaatitsinnut akissummini nassuerpoq inuit inatsisitigut angajoqqaanngittut angajoqqaarsersimasut qimataannillu nalunaarsuinnermut angumersinngittoortut inatsisitigut inissisimanerminni nutaamik assigiinngisitsinermik misillertitaassasut.

Taamaammat Inuit Ataqatigiit tungaannit qularutiginnilarput assigiinngisitsineq nutaaq taanna naqqikkumallugu qanoq iliuuseqartoqartariaqartoq. Inuit taakku ukiuni amerlavallaartuni taamatut atugarliuuteqareersimapput, taamaammat suliassaq naammassinagu ikerinnakkut iperaannarsinnaanngilarput. Tamatta nalornisiginngilarput ukiut taama amerlatigisut qaangiunnerisigut inuppaalussuaqassammat inatsisitigut ataataqanngittunik

anaanaqanngittunilluunniit angajoqqaarsersimasunik aammalu toqusup qimataanik nalunaarsuinermut arajutsisaqarsimasunik.

Maanna suliaq peqqissaartumik naammassiniassavarput aammalu inuit inatsisitigut ataataqanngittut anaanaqanngittulluunniit angajoqqaarsersimasut amigartumik inatsitigut inissisimanertik pillugu akuerineqarnissaasa qulakkeerneqarnissaat qularnaarniassavarput. Taamaamat inatsisissatut siunnersuutip aappassaaneernejartinnani ataatsimiititaliami suliarineqarnissaa Inuit Ataqtigiinnit innersuussutigissavarput.

Inuit Ataqtigiinnit ilanngullugu oqaatigissavarput, Nunatsinni Inatsisitigut Ataataqanngitsut pillugit inatsisip allanngortinnissaa pillugu tusarniaasoqarnerani tamakkiisumik peqataatinneqarsimannginnerat isorigatsigu. Peqtigiiffik Ataata tassungalu inuit tunulequtaasut annertoorujussuarmik sulisimapput, pingaartumik pineqartoq pillugu pissutsinik erseqqissaanissaq siunertaralugu minnerunngitsumillu assigiinngisitsinerup kingunerisaanik qanoq inuunerminni atugaqarnertik tamatsinnut paasititsillutik.

Siunissami pissutsinut sulianullu taamaattunut naammagittaalliorsinnaanermut periarfissat aqqittariaqartutut aamma isigaavut, inassutigissavarpullu ataatsimiititaliami suliarineqarnerani naligiissitaanermut tunngatillugu danskit inatsisaanni suut Nunatsinnut atuutinnginnersut paasiarneqassasut, tassuuna aamma assigiinngisitsinerit aaqqiiviginissaat suliarisinnaaniassagatsigit.

Neriuppugut partiit tamarmiullutik assigiinngisitsineq nutaaq taanna pillugu aaqqiissutis- sanik ujartueqataaniarumaartut taamaasilluta inatsisissatut allannguutissatut siunnersuut Folketingimut utertissinnaajumaaratsigu inatsisitigut ataataqanngittut anaanaqanngittulluunniit angajoqqaarsersimasut toqusullu qimataannik nalunaarsuinermut angumersimangittut atugarisaat pillugu qanoq aaqqiiso- qarsinnaanera siunnersuuteqarfigalutigu.

Maluginiarparput Naalakkersuisut Siulittaasuata ataatsimiititaliami suliarinninnissaq Ila- qutariinnermut Peqqissutsumillu Ataatsimiititaliamut innersuussimmamagu. Uagulli isu- maqarpugut inatsisissatut siunnersuut Inatsisinut Ataatsimiititaliap susassaqarfigigaa ta- mannalu pillugu inatsisissatut siunnersuutip suliarineqarnissaa ataatsimiititaliamut tassunga innersuussutigissavarput.

Qujanaq.